

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกเป็นหัวข้อต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การบริหารโรงเรียน

1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน

1.2 กระบวนการบริหารโรงเรียน

1.3 ภารกิจหลักของโรงเรียน

2. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.1 ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.2 ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 ที่มาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

3.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.5 กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2546

3.6 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.7 บทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง

3.8 รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

3.9 ขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

เพื่อจัดการศึกษาในชุมชน

4. การบริหารแบบส่วนร่วม
 - 4.1 ความหมายของการบริหารแบบส่วนร่วม
 - 4.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม
 - 4.3 การมีส่วนร่วมตามกระบวนการทัศน์ใหม่
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารโรงเรียน

การบริหารองค์กรใด ๆ ก็ตามจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารทุกระดับไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง หรือระดับสูง การบริหารโรงเรียนได้มีการพัฒนารูปแบบ เทคนิค วิธีการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการจัดการศึกษาแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ผู้บริหารที่เป็นมืออาชีพในการบริหารโรงเรียน

1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนเป็นการบริหารงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักการภารโรง ในการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างประหยัด และเกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ มีผู้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายท่าน ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2538 : 18) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลัง ความพยายามของสมาชิกองค์การ และใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

ธงชัย สันติวงศ์ (2537 : 11) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง การทำให้งานต่าง ๆ ลุล่วงไปโดยคนอื่นเป็นผู้ทำ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 3) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารเกี่ยวข้องกับหลัก 6 ประการ ดังนี้

1. มีบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป
2. กลุ่มบุคคลดังกล่าวร่วมมือกัน
3. ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างด้วยความประสานสัมพันธ์และมีระบบระเบียบกฎเกณฑ์
4. ด้วยการใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
5. ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน
6. วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ช่วยกันกำหนดขึ้นโดยทุกคนรับรู้และเห็นด้วยตรงกัน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 23) ได้ให้ความสำคัญของ องค์ประกอบการบริหารงานว่า ความสำเร็จของการบริหารงานมักจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการทำงาน (Goals and Objectives) ความหมาย ในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่แล้วนำมาวางแผนกำหนดเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบทิศทางของการปฏิบัติงานหรือสิ่งที่ต้องการในอนาคตนั่นเอง
2. การกำหนดภารกิจและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ (Tasks and Activities) หมายถึง ความสามารถในการคิด เพื่อพัฒนาทางเลือกในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภารกิจหลัก ภารกิจรอง หรือภารกิจที่ต้องจะปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย
3. การกำหนดบุคคล (People) หมายถึง ความสามารถในการศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานของผู้ร่วมงาน และผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อเป็นประโยชน์ในการมอบหมายงาน

จากความหมายที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการความร่วมมือของกลุ่มบุคคล เพื่อผลักดันทรัพยากรการบริหารขั้นพื้นฐาน ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีปฏิบัติงาน ซึ่งมีความแตกต่างกันนำมาบูรณาการให้เกิดความเป็นหนึ่งโดยการใช้องค์ความรู้และศิลป์ทางการบริหาร เพื่อใช้ทรัพยากรขั้นพื้นฐานเกิดความพร้อมที่จะเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่เป็นวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 กระบวนการบริหารโรงเรียน

กระบวนการบริหารโรงเรียน หรือการประกอบการในทางการบริหาร ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักบริหาร มีผู้ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับลำดับขั้นที่สำคัญของกระบวนการบริหารไว้ดังนี้

อรุณ รัชธรรม (2534 : 86) กล่าวถึง กระบวนการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การสื่อสาร (Communication)
4. การใช้อิทธิพล (Influencing)
5. การประสานงาน (Co-Ordinating)
6. การประเมิน (Evaluating)

สมนึก นนธิจันทร์ (2538 : 55-105) ได้กล่าวถึง กระบวนการและเทคนิคในการบริหาร ซึ่งเรียกเป็นคำย่อว่า “POSDCORB” ไว้ว่า

1. P = Planning การวางแผนเป็นการตัดสินใจว่าจะทำอะไร หรือจัดโดยใครเป็นการตัดสินใจ และเลือกวิธีการทำงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่แน่นอน
2. O = Organization การจัดองค์การนั้นเป็นภารกิจของคนในองค์การที่จะร่วมงานกันจัดรูปงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นมีเป้าหมายแน่นอน มีการจัดการที่เป็นรูปแบบ และทุกคนในหน่วยงานมีความรู้ และความเข้าใจกลไกการดำเนินงานภายใต้แบบขององค์การอย่างแน่ชัด
3. S = Staffing การบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับบุคคลในการทำงานเกี่ยวกับหน่วยงาน หรือองค์การเพื่อให้ได้บุคคลมาปฏิบัติงานตามที่ต้องการ และให้บุคคลได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
4. D = Directing หมายถึง การส่งเสริม ช่วยเหลือ ปรึกษา แนะนำ สั่งการ ประสานกิจกรรม การติดต่อ และการมอบหมายภาระหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายหรือแผนงานที่วางไว้
5. Co = Co-Ordinating การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบวิธีการทำงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้รู้ถึงวัตถุประสงค์ และรายละเอียดของงานจนสามารถ

ปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะที่ได้รับมอบหมาย และงานเรียบร้อยต่อเนื่องกันจนเสร็จสิ้นภารกิจของหน่วยงานที่ได้ร่วมกันวางไว้

6. R = Reporting หมายถึง การที่ผู้มีหน้าที่นำเสนอผลงาน หรือกิจกรรมเพื่อให้ผู้บริหารหรือผู้ที่ร่วมงานได้ทราบ

7. B = Budgeting การงบประมาณ หมายถึง กระบวนการจัดหา (ระดับล่างเรียกว่าเสนอของบประมาณ) แบ่งสรรทุนในการดำเนินงานเพื่อให้งานขององค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารโรงเรียนเป็นเรื่องของการตัดสินใจที่มีผลเกื้อกูลต่อความพยายามในการทำงานของกลุ่มคน เพื่อที่จะทำให้คนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มสำเร็จได้ โดยเริ่มต้นจากการวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม ซึ่งมีความเกี่ยวพันกัน และสัมพันธ์กันทุกขั้นตอน

1.3 ภารกิจหลักของโรงเรียน

ภารกิจหลักของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต้องการการศึกษาให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยการจัดการศึกษาในระบบและมีบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.3.1 ด้านวิชาการ

1) จัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรม และบูรณาการความรู้

2) การจัดการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน จัดสาระด้านความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุล จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวก จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลาและสถานที่ ฝึกทักษะกระบวนการคิดและการจัดการ

3) ประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการ ความประพฤติ และการร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

4) จัดทำสาระหลักสูตรเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดี ดำรงชีวิต และประกอบอาชีพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ภูมิปัญญา

5) จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

6) พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และส่งเสริมผู้สอนให้วิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

7) มีระบบประกันคุณภาพภายใน และจัดทำรายงานประจำปี

8) ต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก อย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี

9) ให้สถานศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.3.2 ด้านงบประมาณ

1) ให้สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารงบประมาณ

2) ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากร

1.3.3 ด้านบุคลากร ให้สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารงานบุคคล

1.3.4 ด้านบริหารทั่วไป

แต่ทั้งนี้การบริหารงานของสถานศึกษาทุกแห่งยังต้องครอบคลุมไปถึงงาน ทั้ง 6 งาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.1 ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มีผู้ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้หลายท่าน ดังนี้
 อูทัย บุญประเสริฐ และคณะ (2525 : 151) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า คือการให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน การให้ทรัพยากรให้กับชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือ หรือกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนใช้ทรัพยากรร่วมกัน

กรมสามัญศึกษา (2540 : 130-131) ได้ให้คำจำกัดความของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า โรงเรียนและชุมชนมีบทบาทต่อกัน เพื่อให้การสนับสนุนในการจัดการศึกษา และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเองและต่อโรงเรียน โรงเรียนก็จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งคน ทั้งทรัพยากรของชุมชน ก็จะได้รับการพัฒนาความสัมพันธ์เป็นการติดต่อสื่อสารที่เชื่อมโยง และเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การที่โรงเรียนและชุมชนมีบทบาทต่อกัน เพื่อให้การสนับสนุนในด้านการจัดการศึกษา และ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ทั้งต่อชุมชนเอง และต่อโรงเรียน ในส่วนของโรงเรียนก็จะ ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งคน ทรัพยากรต่าง ๆ ในส่วนของชุมชน ก็จะได้รับ การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน

2.2 ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 119) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยการเปิด โอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม เพราะจะทำให้ประชาชนยอมรับว่า สถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าของทุกคน เพราะโรงเรียน จะช่วยทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนดีขึ้น ดังนั้นประชาชนในชุมชนย่อมมี ความรู้สึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน และยินดีที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียนซึ่ง อาจจะเป็นเงิน วัสดุสิ่งของ แรงงาน ตลอดจนการให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุงโรงเรียน

2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน เป็นการดำเนินการด้าน ต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนและชุมชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ชุมชนได้ทราบข่าว ความเคลื่อนไหวของโรงเรียนเป็นการสร้างความศรัทธาและความร่วมมือต่อกัน โดยการ ประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วถึงว่าโรงเรียนกำลังทำอะไร มีวัตถุประสงค์เป้าหมายอย่างไร ก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดไว้ใน เกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของ โรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้อง

3. การให้บริการชุมชน โดยการบริการข่าวสาร การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การส่งเสริมอาชีพ การบริการนันทนาการ การบริการอาคารสถานที่ และวัสดุครุภัณฑ์ และ การบริการวิชาการ

4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนจำดำเนินการได้ เช่น การจัด กิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เนื่องจากโรงเรียนเป็น

องค์กรของรัฐอยู่ใกล้ชิดและมีความรู้สึกเป็นของชุมชนมากที่สุด มีระบบงานมีทรัพยากรและบุคลากรมาก โรงเรียนจึงเป็นจุดเชื่อมระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เชิญให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งองค์กร การสนับสนุนด้านวิชาการ สนับสนุนด้านทรัพย์สิน และการสนับสนุนด้านบริการ

6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามกรอบและแนวปฏิบัติที่วางไว้ กำหนดเป้าหมาย การวางแผนปฏิบัติ การดำเนินการตามแผนแล้ว จะต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อเป็นการสรุปผลว่า การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นช่องทางการปรับปรุงแก้ไข โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การบริหารงานด้านโรงเรียนกับชุมชนตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนนับเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการ เพราะโรงเรียนและชุมชนไม่สามารถแยกจากกันได้ โดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารและจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ผู้ประสานงาน ผู้ให้บริการแก่ชุมชน และอื่น ๆ เพื่อสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ชุมชน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนแก่ชุมชน และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการสถานศึกษา จะต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เป็นไปในแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สามารถช่วยพัฒนาชุมชนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กล่าวถึงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ในมาตรา 39 ได้ระบุไว้ว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง นอกจากนี้ ในมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัตินี้ยังได้ระบุไว้ว่า ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชู ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (กองนโยบายและแผน, สำนักงานการ ประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 6-7)

ดังนั้น จึงคาดหวังไว้ว่า หน่วยงานทางการศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษา จะมีความคล่องตัวในการบริหารงานมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โรงเรียนจะสามารถจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างแน่นอน เพราะชุมชนและท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้ามามีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่ต้น

3.2 ที่มาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับ สถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารการจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ด้านต่าง ๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมี ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 20 – 25)

1. ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพ ทางการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน
2. ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสาขาวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการ นำเสนอข้อมูลและกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผลการจัดการศึกษา
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนภาพของปัญหาและความต้องการใน การพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนภาพของปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องของการขอสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรการจัดการศึกษา และเชื่อมโยงแผนการพัฒนาศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น

5. ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพของความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน

6. ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอ และเพิ่มเติมข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

7. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกรายการประชุม รายงานผลการประชุมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

3.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาศึกษาของสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชนท้องถิ่น

4. จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

6. กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

7. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

9. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชน และท้องถิ่น

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และตามที่กฎหมายกำหนด

3.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบบริหารราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดังนี้

1. กำกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

3. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหาร สถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาหลากหลาย และเข้าใจการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกาย แรงใจพัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชน สังคมเข้มแข็ง และประเทศชาติก้าวหน้า และจากบทบาทอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ ดังตารางที่ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
1. ด้านวิชาการ 1.1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น 1.2 จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 1.3 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ	1. ด้านวิชาการ 1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น 1.2 ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 1.3 รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. ด้านงบประมาณ 2.1 จัดตั้งและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด 2.2 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ ฯลฯ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดการรายได้ของทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด	2. ด้านงบประมาณ 2.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจัดตั้งและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด 2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ ฯลฯ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดการรายได้ของทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ด้านบุคลากร ดำเนินการตามที่กฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษากำหนด	3. ด้านบุคลากร ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ด้านการบริหารทั่วไป 4.1 จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา การศึกษาของสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับนโยบายและแผนของ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา รวมทั้งความต้องการของ ชุมชนและท้องถิ่น 4.2 ดำเนินการและกำกับ ติดตาม และประเมินผลงานตาม แผนงาน โครงการของสถานศึกษา	2. ด้านการบริหารทั่วไป 4.1 ให้ความเห็น เสนอแนะ และให้คำปรึกษาใน การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของ สถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 4.2 รับทราบ ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะใน การปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการ ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และ รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อสถานศึกษา ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการ ของชุมชนและท้องถิ่น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4.3 ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้จ่ายและจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด 4.4 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศแนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด 4.5 ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและในท้องถิ่น 4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด	4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้จ่ายและจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด 4.4 ให้ความเห็น เสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด 4.5 ให้ความเห็น เสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและในท้องถิ่น 4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.5 กฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.

2546

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 40 วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับมาตรา 8 และมาตรา 38 วรรคสองและวรรคสามแห่ง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

ปกครอง หมายความว่า บิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ของนักเรียน และให้หมายความรวมถึงบุคคลที่นักเรียนอยู่ด้วยเป็นประจำ หรือที่นักเรียนอยู่รับใช้การงาน

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้าน การเรียน การสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐ

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียน วิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับงบประมาณจากรัฐแต่ละแห่ง ยกเว้นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและศูนย์การเรียนรู้

“สถานศึกษาขนาดเล็ก” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียน ไม่เกิน สามร้อยคน

“สถานศึกษาขนาดใหญ่” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียน เกินกว่า สามร้อยคน

“องค์กรชุมชน” หมายความว่า ชุมชนหรือองค์กรที่มีประชาชนรวมตัวกัน ไม่น้อยกว่าสิบห้าคน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนโดยส่วนรวม อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบล หรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของ นักเรียนในสถานศึกษา หรือท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาดังอยู่

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมาย ซึ่งสถานศึกษาดังอยู่

“ศิษย์เก่า” หมายความว่า ผู้ที่สถานศึกษารับรองว่าสำเร็จการศึกษาจากหรือเคยศึกษาในสถานศึกษานั้น

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ ละแห่ง

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง

“อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาแต่ละแห่ง
 “ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” หมายถึง ผู้อำนวยการ
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษาตั้งอยู่

ข้อ 2 ในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 จำนวน 9 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน
 15 คน ประกอบด้วย

- (1) ประธานกรรมการ
- (2) กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวนหนึ่งคน
- (3) กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวนหนึ่งคน
- (4) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนหนึ่งคน
- (5) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนหนึ่งคน
- (6) กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนหนึ่งคน
- (7) กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่
 จำนวนหนึ่งรูปหรือหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวนสองรูป หรือสองคน
 สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่
- (8) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก
 และจำนวนสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

(9) ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ
 ข้อ 3 ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7)
 และ (8) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (3) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษ
 สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (5) ไม่เป็นคู่สัญญากับสำนักเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาเขตพื้นที่
 การศึกษานั้น

ผู้ใดได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีลักษณะ
 ต้องห้ามตาม (5) ต้องออกจากความเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็น

เชื่อได้ว่าคนได้เลิกประกอบกิจการ หรือการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อ
ผู้อำนวยการภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินงานดังกล่าว ให้ถือว่า
ว่าผู้นั้นไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ หรือ กรรมการ

ข้อ 4 นอกจากคุณสมบัติตามข้อ 3 แล้ว

(1) กรรมการตามข้อ 2 ต้องเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลัง
ศึกษาอยู่ในสถานทีนั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างสถานศึกษาที่ปรึกษาและ
ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(2) กรรมการตามข้อ 2 (3) ต้องเป็นครู

(3) กรรมการตามข้อ 2 (4) ต้องไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของ
สถานศึกษาที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(4) กรรมการตามข้อ 2 (6) ต้องเป็นผู้ที่เคยศึกษา หรือสำเร็จการศึกษาจาก
สถานศึกษานั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างสถานศึกษาที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญซึ่งมี
สัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(5) กรรมการตามข้อ 2 (8) ต้องไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษามากกว่าสามแห่งขึ้นไปในเวลาเดียวกัน และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้าง
สถานศึกษาที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

ข้อ 5 ให้ผู้อำนวยการดำเนินการสรรหา และเลือกประธานกรรมการ และ
กรรมการตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ในการสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) และ (6) และข้อ
4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 3 ข้อ
4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เลือกประเภทละหนึ่งคน ทั้งนี้ โดยให้แต่ละ
ประเภทแยกกันดำเนินการ

(2) ในการสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (5) ให้องค์กรชุมชนเสนอ
ชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 3 ข้อ 4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอ
ชื่อเลือกกันเองให้เหลือจำนวนละหนึ่งคน

ในกรณีไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบล หรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของ
นักเรียนในสถานศึกษาหรือตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่ หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้า
รับเลือกเป็นกรรมการให้ผู้อำนวยการสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวง

ใกล้เคียง หรือในท้องที่ตำบลหรือแขวงของเขตพื้นที่การศึกษา ใกล้เคียงเป็นกรรมการผู้แทน
องค์กรชุมชนในสถานศึกษานั้น

(3) การสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (5) ให้ดำเนินงานโดยสภา
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

(4) การสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (8) ให้ดำเนินการโดยการ
พิจารณาร่วมกันของผู้ที่ได้รับการสรรหาและได้รับเลือกให้เป็นกรรมการ ตามข้อ 2 (2) (3)
(4) (5) (6) (7) และกรรมการตามข้อ 2 (9) ให้ได้จำนวนสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาด
เล็กและจำนวนเจ็ดคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

(5) การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการ ให้ผู้ได้รับเลือกให้เป็น
กรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) ร่วมกันเลือกประธานกรรมการจากผู้
ได้รับเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(6) ให้ผู้อำนวยการเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการสรรหาและได้รับเลือกตาม
(1) ถึง (5) ต่อผู้อำนวยการสำนักเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ
และกรรมการ

ข้อ 6 หลักเกณฑ์ และวิธีการสรรหาและการเลือกกรรมการ นอกจากที่กำหนด
ไว้ในกฎกระทรวงนี้ ให้เป็นไปตามประกาศของสถานศึกษา

ข้อ 7 ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2 (2) (2) (3) (4) (5) (6)
(7) และ (8) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะ
ดำรงตำแหน่ง เกิน 2 วาระติดต่อกันมิได้

นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและประธานตาม ข้อ 2
(2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) พ้นจกตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้
เสื่อมเสียต่อสถานศึกษาหรือหย่อนความสามารถ

(4) ขาดคุณสมบัติตามข้อ 3 หรือข้อ 4

(5) พ้นจากการเป็นพระภิกษุ เฉพาะกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุ

สงฆ์

ข้อ 8 ในกรณีที่^๑เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการตาม 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการสรรหา เลือกลง และแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการแทนภายในเก้าสิบวัน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่ดำเนินการก็ได้

ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่ประธานกรรมการ และกรรมการตามวรรคหนึ่ง จะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ดำเนินการสรรหาใหม่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันครบวาระและผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการ และกรรมการซึ่งแต่งตั้งใหม่เข้ามารับหน้าที่

ข้อ 9 สถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาได้ครบองค์ประกอบตามกฎหมายกระทรวงนี้ การกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและจำแนกกรรมการในแต่ละลักษณะ และประเภทของการศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศให้สถานศึกษาใดเป็นสถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป

ข้อ 10 ในวาระเริ่มแรกให้ผู้อำนวยการสรรหา และเลือกประธานกรรมการและกรรมการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ

ข้อ 11 ในวาระเริ่มแรกกรรมการตามข้อ 2 (3) ยังไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ จนกว่าครุสภาจะกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ข้อ 12 ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจตีความ และวินิจฉัยปัญหาอันเกี่ยวกับการปฏิบัติการ หรือการดำเนินการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ และกรรมการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้

3.6 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้การคัดเลือกและการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ให้ขั้นตอนและวิธีการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้ (กองนโยบายและแผน, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 13 – 26)

1. ขั้นตอนและวิธีการสรรหาคณะกรรมการโดยทั่วไป

1.1 ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาชุดปัจจุบัน เพื่อกำหนดจำนวนและสัดส่วนของกรรมการในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 9 คน และไม่เกิน 15 คน

1.2 ประกาศรับสมัครกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้แทนของผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศิษย์เก่า ระยะเวลารับสมัครไม่น้อยกว่า 15 วัน

1.3 ดำเนินการคัดเลือกกรรมการสถานศึกษาในองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ได้ตามสัดส่วนที่กำหนด

1.4 ดำเนินการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการสถานศึกษาในแต่ละองค์ประกอบประชุมร่วมกันเพื่อเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 เท่าของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วดำเนินการคัดเลือกตามขั้นตอน

1.5 เสนอรายชื่อกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับคัดเลือกต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ เพื่อลงนามแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาต่อไป

2. ขอบข่ายและเจตนารมณ์ของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อไป

2.1 ผู้แทนผู้ปกครอง โดยเจตนารมณ์ มุ่งเน้นให้ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถานศึกษานั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ปกครองให้มากที่สุดเท่าที่พึงกระทำได้ ซึ่งในการนี้ยังใช้กับกระบวนการสรรหาในองค์ประกอบของผู้แทนศิษย์เก่าด้วย

2.2 ผู้แทนครู หมายถึงข้าราชการครูปฏิบัติการสอนและให้หมายรวมถึงผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาด้วย

2.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยความสมัครใจของสมาชิก มีการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสมาชิก และสังคม ชุมชน โดยส่วนรวมอย่าง

ต่อเนืองมีที่ตั้งของกลุ่มแน่นอนภายในเขตบริการของโรงเรียน ผู้สมัครต้องมีหลักฐานแสดงการเป็นผู้แทนองค์กรชุมชนนั้นๆ

2.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล แต่โดยเจตนารมณ์ต้องการสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน เช่น สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เป็นต้น เข้าร่วมร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาในฐานะผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องมีเอกสารแสดงหรือหนังสือรับรองจากคณะกรรมการองค์กรนั้นๆ

2.5 ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึงผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นนั้น หมายถึงผู้ที่ได้รับการยอมรับในท้องถิ่นระดับชาติ ระดับนานาชาติในด้านต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม ตลอดจนผู้ปกครองท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

3. การกำหนดสัดส่วนของการมีส่วนร่วมของสตรีในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ได้กำหนดไว้ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของคณะกรรมการทั้งหมด การคัดเลือกและสรรหาคณะกรรมการที่เป็นสตรีเป็นศิลปะในการบริหารและจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษา

4. แนวทางการตรวจสอบคุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษา

4.1 ผู้แทนผู้ปกครอง ตรวจสอบจากทะเบียนนักเรียนหรือสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน (ป.01) หรือ (รบ.4ต.)

4.2 ผู้แทนศิษย์เก่า ตรวจสอบจากทะเบียนนักเรียนหรือบัญชีเรียกชื่อ (ป.03) หลักฐานแสดงผลการเรียนเมื่อจบหลักสูตร หรือใบ รบ. ต่างๆ

4.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน ตรวจสอบจากหลักฐานการจดทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด หรือหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งมีผู้นำองค์กร หรือคณะผู้บริหาร รับรองไม่น้อยกว่า 5 คน พร้อมบัตรประจำตัวประชาชน

4.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตรวจสอบจากบัตรประจำตัว หรือหนังสือรับรองที่ผู้บริหารองค์กรออกให้

4.5 ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบจาก ปริญญาบัตร วุฒิบัตร ประกาศนียบัตร หรือหลักฐานเชิงประจักษ์ พร้อมบัตรประจำตัวประชาชน หรือหลักฐานอื่นที่ทางราชการออกให้ที่เชื่อถือได้

3.7 บทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบุคคลที่มีความตั้งใจ เสียสละ อุทิศตัวเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 27 – 43)

1.1 กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาของสถานศึกษา นโยบาย และแผนพัฒนาศึกษา เป็นเสมือนเข็มทิศ ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายปลายทางแห่งความสำเร็จ คณะกรรมการจึงมีหน้าที่ในการเสนอปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น แก่สถานศึกษา

1.2 ให้ความเห็นชอบปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ก่อนสิ้นปีงบประมาณ สถานศึกษานำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติ การประจำปี เพื่อใช้เป็นประกอบการปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งแผนนั้นจะต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาก่อน

1.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ

1.4 กำกับและติดตาม การดำเนินตามแผนของสถานศึกษา เพื่อให้ทราบและเข้าใจการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรค เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไป

1.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนที่อยู่ในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง

1.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

1.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

1.8 ทรงเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

1.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

1.10 ให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

1.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบ ตามที่เห็นสมควร

1.12 ปฏิบัติการอื่นที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นๆ

2. บทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ยังมีผู้ที่ยังมีส่วนเกี่ยวข้องหลายระดับ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษา โดยตำแหน่ง สรรกรมการสถานศึกษา ดำเนินการร่วมกับผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ จัดทำคำสั่งแต่งตั้ง จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง รายงานการประชุม และดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนภายในเวลาที่กำหนด

2.2 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่พิจารณาลงนาม แต่งตั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นไปตามระเบียบ

2.3 คณะกรรมการสถานศึกษา มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการคัดเลือกประธาน รองประธานจากผู้แทนกลุ่มบุคคล มีมติให้กรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่งตามระเบียบ ข้อ 11 (10)

2.4 เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

3.8 รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษากับการจัดการศึกษาในชุมชน หมายถึง การมีคณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามาเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยการร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์โรงเรียน การร่วมดำเนินการโดยการสนับสนุนให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา การร่วมติดตามประเมินผล การดำเนินงานของโรงเรียน การตรวจสอบ เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบของการมีส่วนร่วมจึงมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 75-90)

1. รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา มีดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกคณะกรรมการ

- 1.1.1 คัดเลือกบุคคลที่มีลักษณะโดดเด่นในชุมชน
- 1.1.2 บุคคลที่มีความรู้พอสมควร
- 1.1.3 บุคคลที่กล้าแสดงความคิดเห็นและเป็นคนรุ่นใหม่

1.2 ด้านการดำเนินนโยบายของโรงเรียน

- 1.2.1 เป็นฝ่ายสนับสนุนเสริมสร้างและให้การช่วยเหลือ
- 1.2.2 การตัดสินใจ
- 1.2.3 การแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายของโรงเรียน

1.3 ด้านการจัดทำแผน

- 1.3.1 การมอบหมายงานเพื่อการปฏิบัติร่วมกัน
- 1.3.2 การจัดทำแผนพัฒนาประจำปีของโรงเรียน
- 1.3.3 การจัดทำโครงร่างของแผน

1.4 การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา

1.5 การพัฒนาอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน

1.6 การร่วมดูแลความประพฤติของนักเรียน

1.7 การร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Educational resource mobilization) มีรูปแบบดังนี้

- 2.1 แหล่งทรัพยากรได้แก่คนในท้องถิ่น เข้าอาวาส ผู้นำชุมชน องค์กร การกุศลและคนในชุมชน

2.2 วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

- 2.2.1 การขอบริจาค
- 2.2.2 การจัดกิจกรรมทางศาสนา
- 2.2.3 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 2.2.4 การตั้งสหกรณ์ในโรงเรียน
- 2.2.5 การตั้งกองทุนในโรงเรียน

2.3 กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Educational Resource Mobilization Process)

- 2.3.1 การหาแหล่งทรัพยากรหรือการหาเบาะแส
- 2.3.2 การหาผู้เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากร
- 2.3.3 การประสานงานระหว่างชุมชนและโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากร
- 2.3.4 การต่อรองการบริจาค
- 2.3.5 การดำเนินการตามเป้าหมายในการระดมทรัพยากร
- 2.3.6 การตอบแทนแหล่งทรัพยากร

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น

- 3.1 โครงสร้างของการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น
- 3.2 บทบาทของท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน
- 3.3 กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตั้งกองทุนการศึกษา

5. รูปแบบในการมีส่วนร่วมในการสร้างความสำคัญระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.9 ขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อจัดการศึกษาในชุมชน

ขั้นตอนสำคัญของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนี้

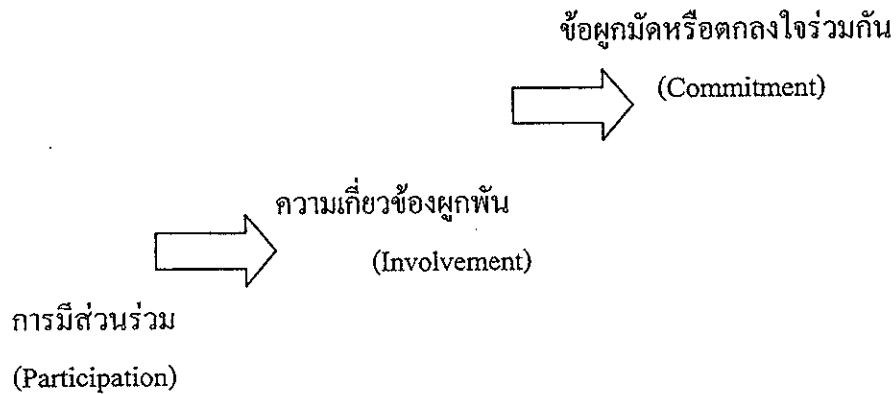
1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มดำเนินการ ขั้นตอนนี้ ประธานกรรมการและผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้ดำเนิน ภายได้เงื่อนไขร่วมกันคิด โดยศึกษาจากที่ดำเนินการอยู่ที่ประสบความสำเร็จมาประยุกต์ดำเนินการในโรงเรียน (กองทุนนโยบายและแผน, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 91-95)

2. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยเริ่มจากการติดต่อพบปะ พูดคุยกับ คณะกรรมการสถานศึกษาและคนในชุมชนที่มีวัยใกล้เคียงกัน และจึงสร้างความใกล้ชิดมากขึ้น
 3. การสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนร่วม เช่น กลุ่มครู กลุ่ม องค์กรบริหารส่วน ตำบล กลุ่มวิทยากรภายนอก กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น
 4. การสร้างกิจกรรม คือการร่วมกันคิด ร่วมการสร้างกิจกรรมจนทำให้ ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานนั้น และเต็มใจที่จะทำงานร่วมกัน
 5. การต่อรองเพื่อการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนที่จะสอดคล้องในการดำเนิน กิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน
 6. การร่วมกันดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่จะแสดงถึงบทบาทของผู้มีส่วนร่วม ทุกคนที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบมีการติดตามและแสดงความ คิดเห็นและตัดสินใจ
 7. การร่วมกันดำเนินผลการดำเนินงาน หลังการปฏิบัติกิจกรรมผู้มีส่วนร่วมจะ ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง
 8. การร่วมกันรับผลจากการดำเนินการ
- ดังนั้น รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงเป็นคิดหนึ่ง ที่จะนำไปสู่ด้านการปฏิบัติด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยห้ามชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และตามเจตนารมณ์ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ที่ เน้นให้สังคมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาการจัดการศึกษาของชุมชน ให้สามารถร่วมกันจัดการศึกษาในชุมชนได้อย่างแท้จริง

4. การบริหารแบบมีส่วนร่วม

4.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 327) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในรูปการประชุมที่ปรึกษาหารือเพื่อการตัดสินใจและควบคุมการทำงานร่วมกัน ดังภาพประกอบ 1

แผนภูมิที่ 2. ความผูกพันและการมีส่วนร่วมกัน

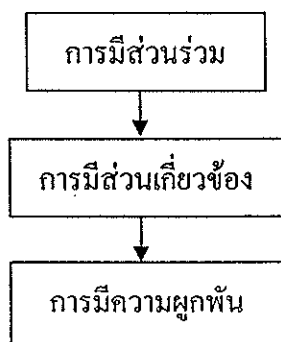
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541 : 4-6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน ทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือในกระบวนการบริหาร การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

1. การเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย (Involvement)
2. การช่วยเหลือและการทำประโยชน์ (Contribution)
3. การรับผิดชอบ (Responsibility)

แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมควรพิจารณาประเด็น ต่อไปนี้

1. ร่วมทำไม
2. ใครควรมีส่วนร่วม
3. ร่วมเรื่องอะไร
4. ร่วมอย่างไร
5. ร่วมมากน้อยแค่ไหน

การให้บุคคลมีส่วนร่วมนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการดำเนินการหรือการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ การที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมทำให้บุคคลมีความผูกพัน (Commitment) ต่อกิจกรรมนั้น มีความผูกพันต่อองค์กรในที่สุด จึงทำให้เห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการมีความเกี่ยวข้องและการมีความเกี่ยวข้องก่อให้เกิดความผูกพัน ซึ่งแสดงไว้ ดังภาพประกอบ 2 (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2541 : 5 – 6)

แผนภูมิที่ 2 การมีส่วนร่วม

อนงค์ พัฒนจักร (2535 : 35) ให้ความหมายไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือการที่ประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ โครงการที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเน้นที่อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183-185) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมโดยการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นการเข้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกยอมรับผิดชอบต่อกลุ่มดังกล่าวด้วย โดยสรุปแล้วอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ (Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility) ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ห้วงเวลาและลำดับการกระทำที่มีประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมหรือการทำงาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการกระทำงาน และในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับการกระทำที่มีประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสมกับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพัน

เป็นที่ประจักษ์ว่า เชื่อถือได้ไว้วางใจได้ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกัน (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

4.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในลักษณะต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจว่าจะศึกษาในด้านใด ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541 : 183 – 184) ได้เสนอแนวทางในการที่จะกำหนดว่าเมื่อใดควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และควรมีส่วนร่วมมากน้อยอย่างไรในการตัดสินใจ

ตัวแบบ (Model) ของวอร์ม และเซทตัน ได้เสนอแนะว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ควรจะขึ้นกับธรรมชาติของปัญหาและสถานการณ์ ในการกำหนดรูปแบบ และปริมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น ได้เสนอกฎไว้ 2 กลุ่ม คือ

1. กฎกลุ่มแรกเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจ
2. กฎกลุ่มที่สองเป็นการส่งเสริมการยอมรับการตัดสินใจ

ในการตัดสินใจนั้นมีทางเลือกอยู่ 5 วิธี ตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจคนเดียว (Unilatera) ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ (Shared) ทางเลือกในการตัดสินใจ ทั้ง 5 วิธี ได้แก่

1. ผู้บริหารใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตัดสินใจเองตามลำพัง
2. ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลจากที่อื่น แล้วตัดสินใจ
3. ผู้บริหารหารือกับผู้เกี่ยวข้องเป็นรายคน แสวงหาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วตัดสินใจ
4. ผู้บริหารปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกัน โดยการอภิปราย แล้วตัดสินใจ
5. ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาแล้วให้กลุ่มตัดสินใจ

นริวรรณ พรหมชุม และคณะ (2537 : 7) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคจนจังหวัดขอนแก่น ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาไว้เป็น 2 ด้าน คือ

1. การมีส่วนร่วมในด้านนโยบาย ได้แก่ การให้ข้อมูล การให้คำแนะนำ และการร่วมตัดสินใจ

2. การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการ เช่น แรงงาน เงิน/วัสดุอุปกรณ์ ประชาสัมพันธ์ และประสานงาน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 328-332) กล่าวถึงระบบบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับว่าได้ผลในเชิงปฏิบัติมาก มี 3 ระบบ คือ

1. ระบบปรึกษาหารือ (Consulting Management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปแบบของคณะกรรมการ

(Committee) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจบริหารและการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานร่วมมีความรับผิดชอบ ระบบนี้เหมาะสำหรับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป โดยการมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะกรรมการ ประธานโครงการ ประธานคณะกรรมการ เป็นต้น

2. ระบบกลุ่มคุณภาพ (Quality Circles) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มงาน ซึ่งคงเรียกชื่อได้หลายอย่าง เช่น กลุ่มคุณภาพกลุ่มกิจกรรมคิวซี กลุ่มพัฒนาคุณภาพงาน ฯลฯ ระบบการบริหารแบบนี้เหมาะสำหรับใช้กับพนักงานระดับปฏิบัติ (Work) หรือระดับหัวหน้างาน (Foreman) เพราะเป็นการฝึกฝนและเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) ระบบนี้มีความแตกต่างจากข้อเสนอแนะที่พบเห็นทั่วไป ที่มีลักษณะเป็นกล่องหรือตู้รับฟังความคิดเห็นเท่านั้น แต่วิธีนี้จัดให้มีแบบฟอร์ม ข้อเสนอแนะเพื่อให้พนักงานเพื่อผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้กรอกแบบที่กำหนด เช่น ปัญหาที่พบคืออะไร สาเหตุของปัญหามาจากอะไร วิธีการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง และผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นดีกว่าเดิมอย่างไร เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ใช้ได้ผลในหลายบริษัท เช่น ธนาคารพาณิชย์บางแห่งบริษัทเครือซีเมนต์ไทยซึ่งแต่ละบริษัทจะมีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะว่า แต่ละข้อเสนอแนะเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพียงใด ความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติมากน้อยเพียงใดและสมควรทดลองดำเนินการตามข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไรก็ตามหากข้อเสนอแนะใดสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ผล ทางบริษัทก็จะให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้เสนอความคิด

ทัศนยา แสงศักดิ์ (2539 : 25-26) ได้สรุปวิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 8 รูปแบบ คือ

1. การวางแผนแบบสแกนลอน (The Scanlon plan) เป็นแนวทางที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดแนวทางหนึ่ง เป็นการทำงานแบบทีมระหว่างคนงานกับผู้บริหาร เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิต ค่าจ้าง และผลกำไร
2. เจเคกรุ๊ป (Jishu Kanri - JK) เป็นการจัดตั้งกลุ่มอิสระเล็ก ๆ ที่มีอำนาจเด็ดขาด กลุ่มเหล่านี้จะพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน แล้วพยายามที่จะหาข้อยุติอย่างสร้างสรรค์ ผู้นำกลุ่มอาจได้รับการเลือกตั้งหรือสับเปลี่ยนกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม กลุ่มจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
3. การปรึกษาตามสายการบังคับบัญชา (Consultative Hierarchy) เป็นวิธีการที่ให้ลูกจ้างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเครือข่ายคณะกรรมการต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มในบริษัท
4. ทีกรุป (T - group Approach or Sensitivity) วิธีการนี้ใช้วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม และการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของฝ่ายบริหาร เทคนิคชนิดนี้ใช้เพื่อทำความเข้าใจคนอื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้ถึงค่านิยม แรงจูงใจ จุดอ่อน และจุดแข็งของผู้ได้บังคับบัญชาโดยที่แต่ละคนจะต้องเข้าใจตนเองเสียก่อน
5. การบริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้บริหารระดับต่าง ๆ ในองค์กร (Multiple Management) เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยมีความตั้งใจที่จะแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจเพียงคนเดียว จึงต้องการที่จะให้บุคคลในระดับต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการบริหารด้วย
6. คิวซีซี (Quality Control Circle) ระบบคิวซีซีเป็นการทำงานของกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมีบุคลากรตั้งแต่ 3 - 15 คน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยวิเคราะห์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน จากนั้นจะหาแนวทางแก้ไข
7. แนวทางในการใช้คณะกรรมการในการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Committee Approach for Participation) คณะกรรมการเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำแนวความคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้ปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับที่สูงกว่าพนักงานปฏิบัติ คณะกรรมการจะเป็นกลุ่มที่จัดตั้งชั่วคราวเพื่อศึกษาปัญหาเฉพาะหน้า
8. การมีส่วนร่วมและการสร้างทีม (Participation and Team Building) กิจกรรมการมีส่วนร่วมและการสร้างทีมและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เมื่อการมีส่วนร่วมในการบริหารของบุคลากรในองค์กรมีความมั่นคง สมาชิกของกลุ่มจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มาสโลว์ (Maslow. 1943 : 370 – 396) นักจิตวิทยาได้ค้นคว้าเกี่ยวกับ
พฤติกรรมมนุษย์ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์เป็นตัวกำหนดคตินหาหรือความอยาก และจะพยายาม
ขวนขวายให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการตอบสนอง และความอยากนี้เกิดจากมนุษย์มีความจำเป็น
(Need) ซึ่งแต่ละเผ่าพันธุ์จะแสดงออกซึ่งความต้องการไม่เหมือนกัน แต่อย่างน้อยที่สุดจะมีขั้น
พื้นฐานที่เหมือนกันเป็นลำดับไป แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าได้รับการตอบสนองความต้องการ
ระดับใดมากน้อยแค่ไหน ซึ่ง Maslow สรุปว่า

1. มนุษย์เรามีความต้องการ และความต้องการนี้มีอยู่ตลอดเวลาไม่มีที่
สิ้นสุด
2. ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้วย่อมสิ้นสุดลง และความ
ต้องการใหม่ในลำดับต่อไปที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเกิดขึ้น
3. มนุษย์เราจะมีความต้องการตามลำดับขั้นของความสำคัญจากต่ำไปหาสูง
Maslow ได้ตั้งเป็นสมมติฐาน เรียกว่า ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์
(Hierarchy of need) แบ่งได้ 5 ลำดับ ดังนี้

1. ความต้องการสิ่งจำเป็นทางร่างกาย (Physiological Needs)
2. ความต้องการในด้านความปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการในด้านสังคม (Social or Belongingness Needs)
4. ความต้องการที่จะได้รับความยกย่องนับถือ (Esteem Needs)
5. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต (Self – realization or Self –
actualization Needs)

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมตามลักษณะการมีส่วนร่วม พอสรุปได้เป็นขั้นตอน
5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามา
มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความ
ต้องการด้วย

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชน
มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทาง
การดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ อันแสดงออกมาในเชิงรูปธรรมและนามธรรมต่อสังคมหรือบุคคล

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) อันนับเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าที่จะทำเป็นระยะๆหรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินสรุปผลรวบยอด

จากคำอธิบายลักษณะการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ทั้งทางตรงและทางอ้อมในลักษณะการร่วมเป็นสมาชิก ร่วมการประชุม ร่วมช่วยเหลือโดยการบริจาคเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ และร่วมสละแรงงาน หรือช่วยเหลือในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นทางเลือกที่มีคุณภาพของการพัฒนาพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) กลไกการพัฒนาเคลื่อนย้ายจากรัฐสู่ประชาชนมีบทบาทหลักในการพัฒนา (2) เป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งและพัฒนาดตนเอง มีไข่มุกพึ่งพารัฐ หรือองค์การพัฒนาภายนอก (3) กระบวนการพัฒนายึดหลักล่างสู่บนมากกว่าบนสู่ล่าง

4.3 การมีส่วนร่วมตามกระบวนการทัศน์ใหม่

การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน และการพึ่งพาตนเองเป็นหลักการและวิธีการพัฒนาที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาคนและส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม แต่ผลการพัฒนาที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างจะล้มเหลวเพราะแนวทางนี้มีแนวโน้มที่จะทำลายคุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้จึงมีความพยายามที่จะแสวงหาหนทาง และวิธีการเพื่อนำเอาเรื่อง “การพัฒนา” และ “สิ่งแวดล้อม” มาผสมผสานกัน โดยใช้คนเป็นสื่อกลาง เพื่อการมีส่วนร่วมตามกระบวนการทัศน์ใหม่ เพื่อ “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2540 : 11-18) ได้ให้ข้อเสนอเพื่อร่วมสร้างสังคมประชา : ลักษณะและองค์ประกอบ ดังนี้

“ประชาสังคม” มาจากภาษาอังกฤษว่า Civil Society และมีผู้ใช้ภาษาไทยเทียบเคียงกันหลายคำ อาทิ “สังคมประชาธรรม” “สังคมประชาธรรม” “สังคมราษฎร์” “วิถีประชา” “อารยสังคม” และ “สังคมเข้มแข็ง” เป็นต้น ทั้งนี้ นักคิดสำคัญของเมืองไทยได้อธิบายขยายความคำว่า “ประชาสังคม” หรือ Civil Society มีลักษณะร่วมที่ควรพิจารณาพร้อมๆกับการเสนอจินตภาพของสังคมในอนาคต ที่น่าจะถึงพร้อมด้วยลักษณะและองค์ประกอบบางประการได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ลักษณะบางประการของสังคมประชา

ลักษณะ	องค์ประกอบ
ความหลากหลาย	ความหลากหลายของสังคมประชาอาจพิจารณาได้ ดังนี้ - ความหลากหลายของการรวมตัว เช่น กลุ่ม ชมรม องค์กร เป็นต้น - ความหลากหลายในรูปแบบของกิจกรรม เช่น กลุ่มสื่อ กลุ่มศึกษาวิจัย - ความหลากหลายในเชิงประเด็นความสนใจปัญหา เช่น การสังคม สงเคราะห์ การออมทรัพย์ การเกษตร การเมือง เป็นต้น
ความเป็นชุมชน	ด้วยความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งในชุมชนระดับกว้าง ระดับเล็ก หรือ องค์กร
ด้วยเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร	ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สื่อสารและเครือข่าย (Communication and Network)

ธีรยุทธ บุญมี (2541 : 17 - 20) ได้นำเสนอการมีส่วนร่วมตามกระบวนการทัศน์ใหม่ตามกระบวนการธรรมรัตน์แห่งชาติ ไว้ดังนี้

ธรรมรัตน์แห่งชาติ (Good Governance) คือกระบวนการความสัมพันธ์ (Interaction Relation) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป ในการทำงานที่ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้

กระบวนการทัศน์ใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกยุคปัจจุบัน ขอมรับกันแพร่หลาย คือการบริหารประเทศที่ดีควรเป็นความร่วมมือกันแบบสื่อสาร 2 ทาง ระหว่างรัฐบาล ประชาธิปไตยและฝ่ายสังคมเอกชน องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ (NGO) โดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) และการจัดการกับตัวเอง (Self-management) ของภาคสังคมเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรม

ธรรมรัตน์แห่งชาติ เป็นรูปแบบของการยกระดับกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมมือของส่วนต่าง ๆ ในสังคม อันได้แก่

1. ภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน
2. สถาบันสำคัญ ๆ ของประเทศ
3. ระดับต่าง ๆ ของประเทศ คือ ชุมชน ประชาชน ภูมิภาค และ

ระดับชาติกระบวนการธรรมรัตน์แห่งชาติเน้นการปฏิรูปตนเอง ซึ่งนอกจากจะปฏิรูปทางระบบแล้วยังปฏิรูปทางความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม สรุปใจความสำคัญได้ว่า “วิญญานไทยใจสากล”

วิญญานไทย คือ การตระหนักในรากเหง้าของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ศีลธรรมอันดีของคนไทย และสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาคมในระดับชาติ เมือง และชุมชน ให้มีอำนาจตามกฎหมาย

ใจสากล คือ การที่คนไทยยอมรับ ทำงานประสานสัมพันธ์กับธุรกิจต่างประเทศอย่างเต็มที่ แต่ก็มุ่งมั่นทำธุรกิจไทยให้มีมาตรฐานเป็นสากล คือ

1. สร้างประสิทธิภาพแก่ภาคราชการ
2. สร้างความเป็นมาตรฐานแก่วิชาชีพ
3. สร้างประสิทธิภาพแก่ธุรกิจภาคต่างๆ
4. ปรับเปลี่ยนค่านิยม ธุรกิจที่ดีไม่ใช่การทำกำไรได้มาก ตั้งเงินเดือน

แพง แต่เป็นความพอดี และมีความเป็นวิชาชีพ

อมรวิทย์ นาคทรพรพ (2541 : 70 – 71) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งทางภูมิปัญญา คือหัวใจสำคัญอยู่ที่ชุมชนท้องถิ่นทั่วไป ไม่ว่าจะชุมชนนั้นจะพึ่งพิงภาคเกษตรดั้งเดิม หรือเป็นส่วนหนึ่งของภาคเกษตรอุตสาหกรรมสมัยใหม่ หรือเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สิ่งที่ต้องร่วมกันไม่ว่าชุมชนในลักษณะใด คือ ความเข้มแข็งทางภูมิปัญญา เพราะภูมิปัญญาเท่านั้นที่จะช่วยให้ชุมชนเกษตรปรับตัว และมีชีวิตในท้องถิ่นชนบทสุขสงบอย่างยั่งยืน กลมกลืน และเป็นมิตรกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชน เป็นยุทธศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จ ทำให้สังคมมนุษย์มีการพัฒนาการตามลำดับจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยใช้กระบวนการทางการศึกษา การถ่ายทอดประสบการณ์ เป็นสื่อเพื่อพัฒนาวิกฤตเศรษฐกิจสังคมโลก จำเป็นต้องเปลี่ยนการมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการที่คน แนวคิด แนวทางการปฏิรูปการศึกษาเสียใหม่ การปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงนั้นไม่ใช่เริ่มจากบนลงล่าง ไม่ใช่ภายใต้รัฐอุปถัมภ์ ไม่ใช่เริ่มจากรัฐบาลไปหาประชาชนอีกต่อไป แต่เริ่มจากประชาชนและชุมชนนั่นเองเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการปฏิรูปการศึกษาเราไม่ต้องการการศึกษาไปเป็นเพียงอาวุธแข่งขันในสงครามการค้า เพื่อให้ทัดเทียมเสือเศรษฐกิจ 3-4 ตัวในเอเชีย เราไม่ต้องการเป็นเพียงแต่ชาติที่สักแต่ร่ำรวย แต่ผู้คนในชาติปราศจากจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ และความอาทรต่อกัน ไม่รู้จักการให้ เท่ากับการไม่รู้จักพอ แต่เรายังมีความต้องการประเทศชาติที่มีความพอดี ระหว่างการแสวงหาความมั่งคั่ง มั่นคงทางวัตถุ ตามความเป็นจริงของการอยู่รอดของโลกยุคปัจจุบันเท่าๆกับการสงวนรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและคุณภาพชีวิตแบบไทย การรักษาสายใยความผูกพันและความปองดองในสังคม และการรักษาความเป็นมิตรที่กตัญญูต่อธรรมชาติ

การปฏิรูปการศึกษาในฐานะรากฐานแห่งการแก้ปัญหาของประเทศนั้น มีองค์ประกอบที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1. การให้การศึกษาที่เป็นรากฐานแห่งชีวิตที่ดีแก่เด็กในทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยก
2. การยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของคนไทยให้สูงขึ้นทัดเทียมกับประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลายอย่างน้อยคนละ 10-12 ปี
3. ปรับปรุงการเรียนการสอนให้คนไทยและเด็กไทยมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา ในการใช้เหตุผลวิจารณ์ญาณ
4. การลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาเพื่อการเรียนรู้สมัยใหม่เพื่อเนรมิตโลกแห่งการเรียนรู้ของเด็กให้ตื่นเต้นและเร้าใจ
5. การลงทุนการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างเต็มกำลัง โดยเฉพาะด้านการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการพัฒนากำลังคน เพื่อให้ประเทศไทยพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีได้อย่างแท้จริง

6. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนไทยเพื่อเป็นหลักคิด และหลักในการพัฒนารวมไปถึงค่านิยมแห่งการกินอยู่อย่างพอดี

7. การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมความเข้มแข็งทางปัญญา การรวมพลังในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมร่วมกัน ไปพร้อมกับกระแสปฏิรูปการเมืองที่ตัดสินใจกระจายอำนาจลงไปสู่ท้องถิ่น

นี่คือการวางรากฐานการศึกษาที่สมบูรณ์ เพื่อสร้างภูมิปัญญาการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ และภูมิปัญญาการรักษาเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย และช่วยรักษาความงามแห่งวิถีไทย โดยไม่ทอดทิ้งความเป็นจริงของการแข่งขันในประชาคมโลก ด้วยความเข้มแข็งของสังคมชนบท ถักทอสังคมด้วยภูมิปัญญา ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษา โรงเรียน องค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทยในภาพรวมต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ถวิล คนฉลาด (2540 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีปัญหาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีปัญหาในระดับมากโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาคือ ขาดการปรึกษาหารือกับชุมชนในการจัดทำแผน ชุมชนไม่สนใจข่าวเกียรติประวัติของโรงเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสำคัญที่พบ คือ เก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนได้ยาก มีงบประมาณดำเนินการน้อย ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนโรงเรียน และโรงเรียนไม่มีเครื่องมือที่มีคุณภาพในการประเมินผล

พัฒนา กุศรีพิทักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชากรในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นกิจกรรมตามหน้าที่ของเทศบาลที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แยกเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรม

พัฒนาจิตใจและอนุรักษ์ประเพณี กิจกรรมพัฒนาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ กิจกรรมการพัฒนา
สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน
ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ปัจจัยคุณลักษณะของประชาชนในชุมชน รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้นำ
ชุมชนและกรรมการชุมชน ด้านความมุ่งหมายการเข้าร่วมกิจกรรม และด้านบทบาทในการ
สนับสนุนของรัฐตามลำดับ

สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามกิจกรรม
การพัฒนาต่าง ๆ ทั้งหมด 5 ลักษณะ โดยมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์หรือวัสดุมากที่สุด
รองลงมาได้แก่ร่วมคิดและวางแผน ร่วมกระทำโดยการสละแรงงาน หรือร่วมขบวนแห่ ร่วม
ใช้ประโยชน์และร่วมบำรุงรักษาหรืออนุรักษ์โดยการเผยแพร่ความรู้ตามลำดับ

พิทักษ์ จอมเมือง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานตาม
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดตรัง เพื่อทราบระดับการปฏิบัติงาน เปรียบเทียบการปฏิบัติงานและข้อเสนอแนะใน
การปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 357 คน
ได้แก่ ผู้บริหารและครู ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครองนักเรียน และศิษย์เก่าของโรงเรียน เครื่องมือ
ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ผลการศึกษาค้นคว้า
พบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ
ปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่มีสถานภาพต่างกัน
โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยผู้บริหาร และ
ข้าราชการครูในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานสูงกว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครอง
นักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานสูงกว่า
ผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการบริหาร
โรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีส่วนร่วม 5 เรื่อง ได้แก่ การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงาน และการประเมิน โดยคณะกรรมการการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในระดับมากในเรื่องการประสาน ส่วนการมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมี 2 กลุ่มปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกรรมการศึกษา ได้แก่ เวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การมีถิ่นกำเนิดหรือที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ การเป็นศิษย์เก่า การมีบุตรหลานอยู่ในโรงเรียน การมีความสัมพันธ์กับโรงเรียน

2. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านความเป็นผู้นำและมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ และเป็นคนในท้องถิ่น

กำพล แสมนบุญเรือง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษา โดยมีความต้องการอันดับ 1 ในแต่ละหมวดงาน ดังนี้ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีความต้องการร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษาในการบริหารงานวางแผนปฏิบัติการของโรงเรียน งานธุรการเกี่ยวกับการบริหารพัสดุ งานวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาส่งเสริมด้านวิชาการ การบริหารงานอาคารสถานที่ ต้องการร่วมวางแผนปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน

เติม แสงไทรรักษ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนขาดงบประมาณดำเนินการในด้านเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน และขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ผู้ปกครองให้ความสำคัญในการร่วมประชุมบ่อย และโรงเรียนไม่จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนและชุมชนไม่ได้วางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนไม่พร้อมที่จะสนับสนุนในด้านทุนทรัพย์ แหล่งวิทยากรในชุมชนมีน้อย โรงเรียนไม่ได้ทำเอกสารประเมินผลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ประเวศ ฤาชากุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า การปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นส่วนพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกส่วน โดยมีระดับการปฏิบัติงานด้านย่อย ที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านการจัดกิจกรรมอาสาพัฒนา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ

สมศักดิ์ ตันเจริญกิจ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า ครูอาจารย์โดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน มีปัญหาระดับปานกลาง ยกเว้นครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นอยู่ในระดับน้อย ครูอาจารย์โรงเรียนต่างกันมีปัญหาด้านการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ โดยภาพรวมเป็นรายด้าน 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน มีปัญหารายด้าน 2 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูอาจารย์โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาด้านการให้บริการชุมชนและด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชนมากกว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

อร่าม กุสกูลรัตน์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ครูอาจารย์เห็นว่า การปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามกลุ่มชาติพันธุ์ภูไท ไทญ้อ ไทแสกมีปัญหาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ด้านการประเมินผลสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการให้บริการกับชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการวางแผนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และโรงเรียนไม่ได้นำผลการประเมินแต่ละครั้งไปแจ้งผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

พินิจ จำปาหอม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา จากกลุ่ม

ตัวอย่างจำนวน 174 คน โดยใช้เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าจำนวน 3 ชุด คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติหน้าที่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ การแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะกรรมการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้รับมอบหมาย การให้คำปรึกษา แสวงหาและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงินและงบประมาณ ตลอดจนวิทยากรภายนอก และ การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน นอกจากนี้คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ คือ คณะกรรมการโรงเรียนไม่ได้ร่วมมือปฏิบัติหน้าที่ เพราะไม่มีเวลา ไม่ทราบว่าจะประชุมหรือจัดอบรม ไม่ได้เสนอแนะเพราะเกรงใจผู้บริหาร ขาดประสบการณ์ ไม่มี ความมั่นคงและไม่กล้าเสนอแนะ

2. บุคลากรโดยส่วนรวม ผู้ปกครอง และผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนข้าราชการเห็นว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมและรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีการปฏิบัติด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะกรรมการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

สำราญ หาญประเสริฐ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมจัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง เกือบทุกด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมมากคือการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและด้านที่มีส่วนร่วมน้อยคือการให้ความเห็นชอบการจัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาตัวแทนจากชุมชนมีส่วนร่วมน้อยทุกด้าน กรรมการตัวแทนครู และผู้บริหาร โรงเรียนมีส่วนร่วมมากทุกด้าน

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นปัญหาระดับปานกลางทุกด้านปัญหาสำคัญเกิดจากกรรมการสถานศึกษายังไม่รู้หน้าที่ที่พึงพอและขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษารองลงมาเกิดจากผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญแก่กรรมการสถานศึกษา และการคัดเลือกคนเป็นกรรมการสถานศึกษา ยังไม่ได้คนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา มีการประชุมกรรมการเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยครั้งมาก

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะความต้องการให้เด็กได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วถึงทุกคนและมีคุณภาพได้มาตรฐาน กรรมการจากชุมชน จากครูและผู้บริหาร โรงเรียนมีความต้องการมากเช่นเดียวกัน

4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีระดับความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาแตกต่างกับโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดกลางไม่แตกต่างกัน

5. โรงเรียนควรให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มากขึ้น ควรจัดให้มีระบบพัฒนาศักยภาพของกรรมการสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ควรเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติหน้าที่ทุกด้านอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ควรปรับปรุงรูปแบบวิธีการคัดเลือกกรรมการสถานศึกษาให้สามารถดึงคนดีคนเก่งเข้าสู่ระบบได้

สมหวัง มหาวัง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง ความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาใน 12 ด้าน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 870 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการที่เป็นข้าราชการ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและตัวแทนครู และคณะกรรมการที่ไม่ได้เป็นข้าราชการ คือ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสุ่มแบบหลายขั้น (Multi-State Sampling) และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและจำแนกตามสภาพของคณะกรรมการมีความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านทั้ง 12 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วย โดยเรียงลำดับจากสูงไปหาค่า 3 ด้านแรกดังนี้ ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ด้านการส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็ม

ตามศักยภาพและด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสาน จารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

2. คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นข้าราชการ มีความคิดเห็นต่อแนว ปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน 8 ด้าน มากกว่าคณะกรรมการที่ไม่เป็นข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีความเห็น อีก 4 ด้านไม่แตกต่างกัน คือ ด้านให้ความเห็นชอบในการจัดสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น ด้านกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ด้าน เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ การ บริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา และด้านให้ความเห็นชอบรายงานผล การดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนนำเสนอต่อสาธารณชน

สวัสดิ์ แก้วชนะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมในการ บริหารวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขต พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมบริหารวิชาการอยู่ใน ระดับ “ปานกลาง” 3 อันดับแรก คือ (1) การส่งเสริมการสอน (2) งานห้องสมุด (3) วัสดุ ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมการบริหารวิชาการอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คือ ด้านปัญหาส่วนตัวและด้านปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน ยกเว้นด้านปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารและครู อยู่ในระดับ “น้อย”

3. ความต้องการในการมีส่วนร่วมบริหารวิชาการของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับ คือ ความต้องการระดับปฏิบัติการ ความต้องการพัฒนาตนเอง และความต้องการระดับนโยบาย

สมชิต จันทร์ขวา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า (1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารงาน บุคคล ยกเว้นด้านการบริหารทั่วไปมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” (2) คณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวม มีความเห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา อยู่ในระดับ “มาก” อันดับแรก คือ ด้านผู้บริหาร และครู รองลงมาคือด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และด้านโรงเรียน (3)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีความเห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับ “น้อย” ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหารและครู ยกเว้น ด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

ระพีพัฒน์ สิริจันทร์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ตามสถานภาพของคณะกรรมการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 249 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมพบว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการ ระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้แทนองค์กรประกอบอื่น พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

2. การเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้แทนจากองค์กรประกอบอื่น โดยรวมพบว่า มีปัญหาในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า มีปัญหาในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน จำนวน 11 ด้าน มีปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบที่เห็นสมควร โดยผู้แทนจากองค์กรประกอบอื่นมีปัญหาในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน

อภิเชษฐ์ พาลี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อศึกษาการปฏิบัติและเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีสถานภาพ ขนาดโรงเรียน และเพศแตกต่างกัน ตลอดจนแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,665 คน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 111 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลวิจัยพบว่า

1. เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานตามขนาดโรงเรียนปรากฏว่า มีการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง ไม่แตกต่างกัน

2. แนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีผู้เสนอมากที่สุด คือควรจัดสวัสดิการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น เบี้ยประชุม งบประมาณสนับสนุนการอบรมสัมมนา ค่าตอบแทนหรือสวัสดิการอื่น ๆ รองลงมา 5 ข้อ ได้แก่ ควรมีการอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นประจำ ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้รู้บทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ระบุแผนการดำเนินงานและมอบหมายหน้าที่ปฏิบัติที่แน่นอน ควรสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โดยประสานงานผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มากขึ้น และควรสร้างแรงจูงใจและความรับผิดชอบให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่ผู้แทนครูและผู้บริหารสถานศึกษามากขึ้น

ประมวดี อัคราศรี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาที่เปิดสอน

ช่วงชั้นที่ 1 – 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอแกลง กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 315 คน จาก 21 โรงเรียน เรื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเพศต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านกำกับและติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ด้านให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน และด้านต่างตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานโดยรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคณะกรรมการที่มีสถานภาพต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05
4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ควรจัดสวัสดิการ ค่าตอบแทน หรือสวัสดิการอื่น ๆ เช่น เบี้ยเลี้ยงการประชุม งบประมาณสนับสนุนการอบรมสัมมนา การบริหารงบประมาณต้องโปร่งใสและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอยู่เสมอ งานวิชาการควรตอบสนองความต้องการของชุมชนและทันต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ควรให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาอย่างจริงจัง ควรจัดอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โจฮันเนค (Johaneck, 1996 : 4296 – A) ได้วิจัยเป้าหมายสาธารณแห่งการศึกษา สาธารณะ : วิวัฒนาการของชุมชนที่ถูกวางไว้เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่โรงเรียนมัธยมเบนจามิน แฟรงคลิน ในช่วง ค.ศ. 1934 – 1944 ในปี ค.ศ. 1934 ลีโอนาร์ด โควเวลโล ผู้อพยพชาวอิตาลี ได้ก่อตั้งโรงเรียนเบนจามินแฟรงคลินขึ้นในอิสต์ ฮาเล็ม โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะ ประสานอิทธิพลทางการศึกษาที่เกิดจากสถาบันต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง จนกลายเป็นผู้นำที่บุกเบิก ทางการศึกษาในเมืองที่นำชุมชนมาเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา และยืนยันว่า “การศึกษา เพื่อชีวิตและสังคม (Education for Social Living)” โดยอยู่บนพื้นฐานการแก้ไขปัญหาของ ชุมชน เพื่อจะเตรียมนักเรียนในด้านความเป็นผู้นำ และการมีส่วนร่วมในชุมชนพบว่า วิวัฒนาการของวิสัยทัศน์ซึ่งเป็นหนึ่งในเป้าหมายในสาธารณที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนที่มีต่อชุมชน ซึ่งได้อธิบายถึงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ของอิสต์ ฮาเล็ม ในช่วงทศวรรษ 1930 รวมทั้งชีวิตและผลงานของ ลีโอนาร์ด โควเวลโล และยังกล่าวถึงความ ทำทายของการส่งเสริมวัฒนธรรมประชาธิปไตย ตลอดจนการวิจัยท้องถิ่น การศึกษาผู้ใหญ่ การอบรมครู หลักสูตรการเรียนการสอน การชุมนุมสาธารณะในอิสต์ ฮาเล็ม ที่ชุมชนถูกวาง ไว้เป็นศูนย์กลางการศึกษา

ทูปส์ (Tubbs, 1996 : 966 - A) ได้ศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ (Site-Based Management) ของครูใหญ่ในเมืองเคนนัตี้ มลรัฐจอร์เจีย ในด้านที่สัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตร การ ควบคุม การงบประมาณการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบทบาทผู้นำ โดยเน้นถึง ประสิทธิภาพในการบริหาร และสถานภาพตำแหน่งที่จะส่งผลต่อการมีกรรับรู้ดังกล่าวด้วย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร จำนวน 87 คน จากที่โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า

1. สถานภาพตำแหน่งและประสิทธิภาพในการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ไม่มีผล ต่อการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บทบาท ของผู้นำ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการควบคุมงบประมาณ
2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นด้วยกับการให้ผู้นปกครองเข้ามามี ส่วนร่วมช่วยเหลือในการกำหนดตารางสอนของโรงเรียนมากกว่าผู้บริหาร โรงเรียน

ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ระดับ ไม่เห็นด้วยกับการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกคณะทำงานให้กับโรงเรียน

ไรต์เอาท์ (Rideout. 1997 : 3348 – A) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School – Based Management) ในนิวฟันด์แลนด์และลาบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา เข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการโดยการตั้งสภาโรงเรียน (School Council) การจัดทำข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู – อาจารย์ ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ ในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากร สภาโรงเรียน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเลย ส่วนครู – อาจารย์ มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและในขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีบทบาทส่วนร่วมมากที่สุด ทั้งผู้ปกครองและครู – อาจารย์มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษา และต้องการให้สภาโรงเรียนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือในการดำเนินงานดังกล่าว และทั้ง 4 กลุ่มไม่มีความต้องการให้เกิดการปฏิรูปการจัดการศึกษาอย่างรุนแรง แต่ต้องการให้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการกระจายอำนาจในการส่งงบประมาณมายังโรงเรียนโดยตรง มีอำนาจในการบริหารจัดการบุคลากรโดยตรงตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรระดับท้องถิ่น

บริตติงแฮม (Brittingham. 1998 : 1406 – A) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของโรงเรียนครอบครัวและชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ ดังนี้ ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและเป็นความคาดหวังที่สำคัญที่จะทำให้ห้องเรียนมีคุณภาพ และพัฒนาปรับปรุงอย่างมีคุณภาพและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครูจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนว่าจะสอนอะไร สอนอย่างไร และผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งสิ่งที่ผู้ปกครองและชุมชนจะต้องตระหนักคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม ด้านสังคม อารมณ์ และความก้าวหน้าในด้านวิชาการของเด็ก การพัฒนาสถานะของเด็ก เยาวชนและครอบครัวให้ดีขึ้น ถือเป็นความจำขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัวชุมชนที่เข้มแข็ง ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แฮร์ริส (Harris. 1998 : 1437 –A) ได้ศึกษาลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในเมืองนามิเบียกับชุมชน โดยมีกรอบความคิดว่า “ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีส่วนส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน” ผลการศึกษาพบว่าก่อนที่นามิเบียทำความตกลงร่วมมือกับประเทศในทวีปยุโรป ชุมชนจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทโดยตรงในการดูแลการจัดการศึกษา โดยการฝึกอบรมเยาวชนจะทำงานร่วมมือกับโรงเรียน ภายหลังจากมีการนำระบบการจัดการศึกษาจากยุโรปมาใช้ในราวต้นศตวรรษที่ 18 ทำให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาลดลง แต่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพการเรียนการสอนเข้ามามีบทบาทหน้าที่แทน ในช่วงนั้นกระทรวงศึกษาธิการของนามิเบียได้กำหนดเป้าหมายให้ทุกหน่วยเข้านามิเบียมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและยังคงเน้นบทบาทสำคัญของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยสรุปแล้ว การศึกษาค้นคว้านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาทุกฝ่ายเพื่อสร้างสรรค์และดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาระดับชาติ

แมทธิว (Matthew. 1998 : 2532 – A) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน ชาวแอฟริกัน อเมริกัน และชาวเอเชีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในทางเลือกแบบเปิด ในการเข้าเรียนในรัฐมินเนโซต้า ดังนี้ ผู้ปกครองไว้วางใจในระบบการเรียนแบบเปิด โดยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกทางการศึกษา แต่ข้อมูลเหล่านี้มีจำกัด ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อการศึกษาของนักเรียนเป็นอย่างมาก ส่วนผู้ปกครองที่ไม่มีส่วนร่วมเพราะไม่เข้าใจในระบบการศึกษาจึงมีทางเลือกน้อย และมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนเท่านั้น

ดีลานีย์ (Delaney. 2000 : 2349 – A) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ระบบของโรงเรียนแห่งรัฐ/สาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนที่อยู่ในคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจ/ไม่พอใจ ต่อช่องทางสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า (1) ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครองกับนักศึกษามีผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มทั้งสองได้ (2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือสถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหว่างกันได้ (3) การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบ

สองทางอย่างเปิดเผยและต่อเนื่อง จะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น (4) การที่ไม่ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผย จะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้นได้ (5) เสียงเรียกร้องจากนักธุรกิจมืออาชีพมีบทบาทมากกว่าเสียงเรียกร้องจากบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ในการทำให้ผู้บริหาร โรงเรียน ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ

แคนนอน (Cannon. 2000 : 46) ได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาด้านวินัย และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านวินัยของโรงเรียนประถมศึกษาในเมือง Mount Olympus โดยเน้นการศึกษาปัญหาหลัก 3 ด้าน คือ นักเรียน วินัย และผลของวินัยต่อบรรยากาศของโรงเรียน และองค์ประกอบที่จำเป็นในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับวินัย นอกจากนี้ยังได้สำรวจความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องของผู้ปกครองกับโรงเรียนด้วย ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยจำนวนมากที่สามารถใช้เป็นรากฐานในการสร้างนโยบายเกี่ยวกับวินัยของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทุกฝ่ายได้มีความคาดหวังเกี่ยวกับการเสริมสร้างการมีพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียน ตลอดจนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาได้รับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้น อันเนื่องจากการมีพฤติกรรมเชิงลบของนักเรียน ผลการศึกษาที่สำคัญก็คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยของนักเรียน มีผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มมากขึ้น

โกลด์ (Gold. 2000 : 295) ได้ศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักการศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลาเดลเฟีย ผลการศึกษาพบว่าการจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบคลุมกับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ซึ่งถือเป็นสมบัติความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับชุมชนและความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของผู้ปกครองในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ฐานะของคนในชุมชน เป็นต้น ดังนั้นการสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักการศึกษา ทำให้ผู้ปกครองเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับโรงเรียนได้

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ พบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ทั้งในด้าน

การวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน และการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยการศึกษาตัวแปรที่น่าจะส่งผลกระทบต่อทั้งโดยทางตรงและโดยอ้อม ได้แก่ ตัวแปรด้านขนาดของโรงเรียน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลและผลจากการวิจัยไปพัฒนาและปรับปรุงงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY